

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Auctarium. Sive Additiones Ad Viri Clarissimi Henr. Zoesii
J.V.D. Universum Jus Canonicum**

**Geismar, Justus Moritz von
Coloniæ Agrippinæ, 1691**

Ad tit. XIX. de Usuris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62259](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62259)

nem cordis. 3. Violentiam. 4. Fallaciam in verbis 5. Fraudem & dolum in factis. 6. Proditionem &c.

Qui furatur hominem & vendit, ultimo supplicio afficiendus est. Pro furibus & latronibus in flagrante crimine deprehensis & occisis non orat Ecclesia; si verò in morte peccata confiteantur, Communionem illis non denegat. Fur occultus post pœnitentiam ad sacros Ordines promoveri potest. *Gonz. ad cap. 1. 2. c. 5. b. 1.*

Ad num. 4. Observa ex Busenb. lib. 3. tr. 5. ca. 1. dub. 5. Si furtor particulas panis à diversis surripiat, si mercatores utantur brevioribus ulnis &c. peccant graviter, quia nocent Reipublicæ, & praxis illa valdè perniciosa est societati humanæ. Excusantur subinde à gravi, si non intendat notabile aliquid accipere. Secundò, si id faciant, ut se servent indemnes; vel quia aliàs non lucrarentur, vel pretium augere deberet, & tunc inveniuntur emptores, si aliàs non haberent unde se vel suos alant.

Ad num. 12. in fine adde ex Busenb. lib. 2. tr. 3. cap. 2. dub. 5. art. 1. Etsi is, qui scandalizavit alios, teneatur illis rursus dare bonum exemplum, si quis tamen nudo exemplo suo alios ad furtum induxit, neque exhortatione, consilio vel mandato cooperitus est, non tenetur ad restitutionem, quia talis inductio est tantum contra charitatem, non justitiam. Idem ait esse Lessius, si cum Cajjo v. g. potires eà intentione, ut is consumptis pecuniis fureretur.

AD TIT. XIX.

De Usuris

Ad num. 5. adde Huc referri potest

Cambium, quod est permutatio pecuniæ cum pecunia, differt à mutuo, quia mutuum perficitur traditione pecuniæ ab uno facta, cambium non Mutuum etiam in aliis rebus locū habet, cābium nōn nisi in pecunia. Aliud est *manuarium seu minutum*, quando eodem loco & tempore pecuniæ commutantur. Aliud *locale*, quod mutat pecuniam in loco distante. Utrumque est licitum. Sic etiam licet Officiali, qui pecuniam Principis congregat, eam in cambium dare, modò Dominus non prohibeat, & Officialis tam potens sit, ut possit talem pecuniam statim, cūm petitur, exhibere, quia Domino damnum non evenit, neclutrum cessat. Ita Pater Kichler. *disp. 13 sect. 4.* Idem est si Dominus famulo det 100. v. g. aureos alteri deferendos. Potest enim famulus eos licitè permutare per cambium, & lucrum sibi reservare, quia hoc industriæ est, nisi alia, sit mens Domini. Idem ibid. tradit quòd *cambia sicca* sint cavenda. Est autem *siccum*, quādo usuram pallio sub cambio dans ipsi hic pecuniam, ut mihi Romæ v. g. solvat plus, quem tamen scio Romæ solvere non posse.

Non est usura si mutuans nihil intendat, ut pretium, sed tantum speret aliquid ex gratitudine, & ea intentione illi aliquid detur, licet illud in finem principalem intendat. Quod si autem intelligeret donatum non gratis, teneretur restituere quantum inde ditior evasisset. *Busenb. lib. 3. tr. 5. cap. 3. dub. 7.*

Ad num. 5. ait Busenb. lib. 3. tr. 5. cap. 3. dub. 15. quod pro fidejussione liceat accipere pretium, etsi nullum periculum timeatur; quia ex se est pretio estimabilis. Ad

Ad num. 8. Observa ex Franc. de Arauxo de stat. Civ. disp. 1. q. 1. n. 17. dub. 2. ubi ponit casus tres. 1. Emo à tetricū colligendum mense futuro Augusto pretio 12. ob anticipatam solutionem, quod pretium est minus iusto, quo tunc aestimabitur, & hoc casu sum usurarius, quia æquipollenter mutuo istam pecuniam, ut tantum, & plus recipiam. 2. Emo triticum colligendum in Augusto pretio, quo tunc triticum valebit. Et non sum usurarius: quia pretium iustum rei comitatur ejus existentiam. 3. Emo triticum colligendum in Augusto taxato jã pretio pro 12. quia incertum an tunc plus vel minus valebit. Et non sum usurarius per c. naviganti in casu 2. quia fundatur in anticipata solutione, sed in conjaturali estimatione rei dubie, quæ potest prudentiã & pacto definiti, arg. à sponsonibus desumpto.

Ad num. 16. Observa ex Busenb. lib. 3. tr. 3. cap. 3. dub. 16. in fine. qui ait non facile damnandos eos, qui à Principibus loca, pascua, Officia in Antichristū habent in locum debitorum.

Ad nu. 17. adde. Rejicitur à quibusdam solutio de donatione ex eo, quod cum Pontifex esset interrogatus de jure, non responderit de donatione. Item quia multoties socer non haberet animum donandi, ergò tunc deberent imputari in sortem. Unde ponunt rationem in obligatione supportandi onera matrimonii salvã dote, quæ in ca. assignatur. Admittunt consequenter hoc idem procedere, si extraneus dotem promiserit, & in securitatem pignus fructiferum dederit, quia in eo ratio textus assignata militat. Itē posse maritum pacisci pensionem annuam,

quantam ex dote verosimiliter lucrari possit. Colligunt præterea si fructus pignoris excedant onera matrimonii, quod maritus teneatur excessū vel reddere, vel in sortem dotis imputare, nisi donet alter. Item quod soluto matrimonio heredes mariti teneantur uxori alimenta præstare, quæ verosimiliter ex dote fructificari possent, quia semper tenetur maritus de dote integra solvenda, ut ad æquivalens teneatur non solum lucri cessantis, vel damni emergentis nomine, sed ex ipsa conditione dotis, quæ ad id maritum obligat.

Ad num. 25. Observa quosdam considerare triplicia bona; vel *propria bona* usurarii, quæ ajunt non esse obligata; vel bona *ex usuraria pecunia* comparata, & nec hæc obligata esse dicunt, quia non surrogantur in locum pecunia; vel ipsa *bona usuraria*, & ajunt esse obligata, vel potius sentiunt non transire dominiū ut dans ea vindicare possit, sicuti extant, nisi commixta sint, ut discerni non possint. Alii omnia bona obligata esse asserunt, alii dicunt nō esse omnia bona obligata. Alii ajunt primam sententiam esse intelligendam de obligatione personali, secū jã de reali.

Ad num. 31. An & quando liceat alterius peccato materialiter cooperari, vide Busenb. qui lib. 2. tr. 3. cap. 2. dub. 5. art. 3. requirit conditiones. 1. Si cooperatio sit secundū se bona vel indifferēs. 2. Si fiat bona intentione & rationabili ex causa, non etiã ut juves alterum peccare. 3. Si alterius peccatum impedire nequeas aut saltem non tenearis. Ubi etiam observat, quod quantò gravius est peccatum, tantò gravior ratio esse debet. Resolvit casus. 1. Licite materialiter

rialiter cooperatur sponsa contrahens cum sponso, quem scit Sacramentum accipere in peccato mortali. Sciens vero eum habere votum castitatis, peccat contrahendo, quia ad contractum illicitum concurrat.

2. Licite reddit debitum petenti, qui est obstrictus voto castitatis, si eum non possit à proposito evocare.

3. Parochus licite communicat hæreticum occultum.

4. Excusantur famuli, si ratione simulantis sui præstent obsequia, quæ sine gravi damno negare non possunt v. g. comitentur ad lupanar, aperiant ostium &c. quia hæc se remotè tantum habent.

5. Si propinquiora sint v. g. humeros supponere, ut ad concubinam ascēdat, literas amatorias ferat &c. ut licite fiant, requiritur periculum gravis damni, si detrederent.

6. Sic excusantur caupones, si vendant iis, qui se inebriant &c. quia biberent alibi.

7. Ea, quæ proximè cōcurrunt facere non licet, v. g. occisuro dare gladium; nisi non dans aliàs occidendus esset.

8. Ubi permittitur usura, meretrices, licet illis domum elocare, nisi valdè nocerent vicinis honestis, vel ob suum elocans majorē ansam daret peccatis.

9. Artifices non peccant, qui vendunt res indifferētes, licet emptor abutatur. &c. Venena autem vendere non licet, nisi iis, qui bene usuri putantur &c.

Ad num. 52. Observa ex Busenb. lib. 3. tit. 5. cap. 3. dub. 10. qui ait: Cambium aliàs permutatio, hic accipitur pro sola permutatione pecuniæ, quod quadruplex est. *Minutum* cum datur pecunia alia pro pecunia, & hoc licitum etiam

cum aliquo lucro. Titulus enim est labor campforis in numeranda pecunia. Item diligentia in conquirendo, ut semper sit paratus. Item paritas & commoditas, ut cum aurea datur pro alia 2. *Per literas*. & hoc est licitum, quia titulus virtualis trajectionis pecuniæ & assecuratio, minus tamen exigere debet, quàm si realiter pecuniam transfulisset.

3. Est *reale* cum campfor hic prior dat pecunias, ut per suos eas alibi recipiat à campfario, qui alibi habet, sed eget nunc eis hic, Titulus translatio & assecuratio, tantundem enim facit campfor ac si pecunias campfarii absentes fisteret hic præsentēs, vel eas emeret. 4. *Fictum seu fictum*, quod nihil aliud est, quàm titulus lucrandi v. g. Titius egens petit pecunias à Campfore, Campfor non aliter dat, nisi Francof. v. g. solvendo. petitq; ab eo pretium, quod dari solet. Titius ergò accipit, & tamen non cogitat reddere Francof. v. g. quia ibi nihil habet, idque constat Campfari, est cambium fictum, & verè mutuam, unde usura, nisi lucrum cessans excuset.

Ad num. 53. Observa, quod iste mons sub Pio II. qui fuit Æneas Sylvius in Italia initium sumplerit. Probatum esse licitum: quia in Concilio approbatus generali, quod errare non potest in iis, quæ ad fidem & mores pertinent. Neque obstat quod dicatur additum *quatenus sacris Canonibus non contrariantur*. Quia intelligitur, *qua*, vel *quia* non contrariantur. Probatum etiam ex eo, quia *solvenda expansa ab eo, cujus interest* montem conservari. Atqui hic interest non solius Domini, sed universitatis pauperum, ut ei succurratur

juxta

juxta ordinationem primam ; ergò. Probatur minor: quia vel erigens mò- tem ipse dominium pecuniæ retinet , concessã solum administratione Reip. vel transfert dominium & administratione in Remp. vel plures eam pecuniam in Remp. sub hoc onere contulerunt; ergò semper interest Reip. facit & huc, quod obligatio ad mutuandum , quæ hic intervenit, mercede digna sit.

Dices: Aerarium ipsum est Dominus sui ; ergò tenetur se ipsum suis expensis conservare, sicut homo est cultos suorum membrorum, & ea conservare tenetur. Reso. debet esse realis distinctio inter Dominum, & rem, cujus est Dominus, quæ hic difficulter intelligitur. Homo autem à suis membris ob partem rationalem realiter discriminatur. Et si talis mòs suis expensis se conservare teneretur, minueretur paulatim usque ad totalem sui extinctionem.

Aliqui volunt non esse hic mutuum, sed vel societatem quasi dominium esse commune pauperibus ; vel locationem, vel sub certo auctario.

A D T I T. XXI.

De Sortitiis.

Ad num. 2. Observa 1. quod aliqui ad sortes divinatorias requirant. ut eventus sortis expectetur à Deo, aliàs erit superstitiosus pactum explicitum, si expectetur à dæmone, vel per implicitum, si ab astris & fato, & consequenter, peccatum mortale. 2. Ut fiat simplici animo sine admixtione superstitionis, vel ab usu rerum sacrarum; aliàs irreverentia, quæ, si magna, mortale, si parva, veniale est. 3. Ut sortientes æquali jure nitantur; aliàs est imprudencia; & si præ-

judicium, v. g. Reip. si digni & indigni admittantur, etiam injustitia. 4. Ut non sit præcipua intentio sortientium inquirere voluntatem Dei modo extraordinario, nisi tantum discordiarum & invidiarum ablatio & extinctio; id est non perveniatur ad sortes, quando aliàs commodè eis sopiri potest, aliàs est peccatum vanitatis & veniale, nisi expectetur miraculum, ut in ferro cæcitate, tunc enim est mortale. In sortitione tamen rerum propriarum necessitas non requiritur, sed videtur sufficere voluntas. quamvis D. Tho. & Delrio contrariæ videantur esse opinionis. Sic nemo reprobat electionem Tutularis Patroni, vel menstrui &c. licet nulla sit necessitas.

Observa 2. quod *obsessi* dicantur, quorum corpora dæmon non intrat sed extrinsecus arripit & torquet. *Possessi* verò, quorum corpora inhabitat. *Maleficiati*, quos solum applicando activa passivis malo aliquo, v. g. febris, amatorio ligamine afficit ex pacto inito cum maleficis, aut etiã per seipsũ immediate.

Observa 3. Errorem Hermetis, Porphirii, Proculi & antiquorum Medicorum fuisse sentientium rebus naturalibus, virtutem naturalem ineffe cogendi dæmones *directè & per se*, ut appareãt, accedant, fugiant, ut aliquid faciãt, vel facere desinant. Dicitur *directè*, secus indirectè. Sic per cytharam Davidis Saulis humores tẽperabantur & minus idonei dæmonis vexationi reddebãtur & sic lenius habebat. 1. Reg. 16. Sic & melancholici, in quibus atra bilis abundat, aptiores sunt dæmonũ invasioni & vexationi. D. Prosper autem cytharam cruci, Eucherius passioni Christi per figuram